

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 5
HÄFTE 3
1918

SPARA

och använd **Gratisbakaren "EKONOM"**! *Patent.*

Svensk uppfinning. — Svenskt fabrikat.

Möjliggör bakning i hemmen utan gas och utan någon kostnad för den erforderliga värmen. *Begär prospekt!*

Ensamförsäljare för Sverige:

A.-B. CARL GERNER Avd. B, Malmö.

Äkta VADSTENASPETSAR

till utstyrselar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevturegatan 34 A. I, kl. 10—6.

A. T. 402 04

(Andra huset från Linnégatan.)

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

1 FEBRUARI 1918

HÄFTE 3

Svensk hemindustri.

En utredning av Kungl. Socialstyrelsen.

I.

När den s. k. yrkesfarekommittén den 9 dec. 1909 avlämnade sitt betänkande med förslag till en ny yrkesfarelag, innehöll detta betänkande jämväl ett förslag till "lag om hemindustriellt arbete". Detta lagförslag kom dock aldrig att ingå i lagen, enär det redan på förberedande stadium ansågs att en grundlig utredning av de hemindustriella förhållandena i Sverige vore nödvändig innan ett dylikt lagförslag framlades för riksdagen. Den kännedom om vår hemindustri yrkesfarekommittén kunnat förskaffa sig grundade sig så gott som enbart på en undersökning som företagits av Centralförbundet för socialt arbete med anledning av den av detta förbund år 1907 anordnade hemarbetsutställningen. Denna utställning och undersökning omfattade visserligen ett tusental hemarbetare från en stor mängd olika yrken och från orter i hela landet och de upplysningar som genom undersökningen erhöles angående hemarbetarnas arbetslön, arbetstid, bostadsförhållanden m. m. ha, såsom ledaren av Socialstyrelsens föreliggande utredning bekräftar, visat sig mycket värdefulla. Men de kunde dock icke anses

tillräckligt omfattande och ingående såsom grundval för en eventuell lagstiftning. Kungl. Maj:t uppdrog därför den 2 febr. 1912 åt Kommersekollegium att verkställa "en ingående undersökning rörande förekomsten och omfattningen av hemindustriellt arbete i Sverige, ävensom angående de sociala och ekonomiska förhållanden varunder sådant arbete bedrivs inom vårt land. Till arbetets ledare jämväl sedan Kungl. Socialstyrelsen övertagit den åt Kommersekollegium anförtrodda uppgiften utsågs förste aktuarien i Socialstyrelsen, d:r M. Marcus.

Denna mycket omfattande utredning, vars resultat nu föreligger, ger en så fullständig och noggrann bild som möjligt av det hemindustriella arbetet i Sverige. Den tryckta redogörelsen för densamma är mycket intressant och väl värd att taga del av för alla som överhuvud taget bry sig om att få en inblick i de sociala förhållandena i vårt land. Vid sidan av det statistiska materialet, vars siffror i sig innefatta resultatet av ett helt säkert både mödosamt och grannliga undersökningsarbete, utfört av ej mindre än 120 olika be-

sökare, innehåller utredningen ett stort antal lokal- och yrkesmonografier som både socialt och rent mänskligt sett äro av stort intresse. De ge oss bilder ur svenskt arbetsliv på olika orter och inom olika yrken, och de ge oss också i all sin knapphet ofta rörande, ofta rent av skrämmande bilder ur de enskilda hemarbetarnas — eller rättare hemarbeterskor — de flesta äro kvinnor — ytterst arbetsamma och försakande liv.

”Hemindustriellt arbete är sådant arbete, som förläggare eller annan arbetsgivare för sin yrkesmässigt bedrivna näring uppdrager åt arbetare till utförande i arbetarens hem eller å annan plats där det icke kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande”, och antalet företag med hemindustriell produktion var år 1912 i hela riket 3,252. Dessa företag sysselsatte tillsammans 28,953 hemarbetare, av vilka 6,739 voro män och 22,214 kvinnor. Men hemarbetarna inom de flesta områden pläga ofta ha medhjälpare, dels familjemedlemmar, dels främmande personer, och medhjälparnas antal uppskattas i utredningen till 14,031 personer, varav 11,744 kvinnor. Det blir alltså ett ganska stort antal personer som år 1912 sysselsattes inom hemindustrien, nämligen 42,984 hemarbetare, 9,026 män och 33,958 kvinnor.

Männen inom hemindustrien arbeta förnämligast inom manskrädderi- och skomakeriyrkena, men också i rätt stort antal inom textil- och träindustrien. Kvinnorna finna vi i betydligt större antal än männen först inom de nyssnämnda yrkena, utom träindustrien, och

vidare i en mängd andra slag av hemarbete där få eller inga män arbeta. Så sysselsatte beklädnadsindustrien 1912 4,181 män och 10,254 kvinnor, och kvinnorna arbetade med tillverkning av manskläder, damkläder, med linnesömnad av olika slag, kravattsömnad, hatt- och mössömnad, handsömnad, skinn- och pälsvaruarbete, modistarbete, skomakeriarbete, tillverkning av konstgjorda blommor m. m.

Inom textilindustrien var männens antal 910 mot 10,201 kvinnor. Trikåarbete och vävnadsarbete voro de arter av textilarbete, där såväl män som kvinnor voro talrikast, men kvinnorna sysselsatte sig även i stort antal med spetsknyppling, säcksömnad, täckstickning, trådknappstillverkning, paraplysömnad samt åtskilliga slag av handsömnad. Inom träindustrien arbetade 777 män med möbelsnickeri, 161 med diverse träarbete. 97 kvinnor arbetade inom träindustrien; som parallell till denna uppgift må nämnas att 20 män arbetade med spetsknyppling, 20 med trådknapp-tillverkning, 2 med täckstickning.

Övrig hemindustri, såsom tillverkning av tändsticksaskar, påsar, flugfångare, korgmakeri, montering av häkter eller telefontillbehör, borstbindning, cigarrtillverkning, metallvaru- och leksaksarbete, sysselsatte 1,662 personer, de flesta kvinnor. Talrikast i denna grupp voro silverpolererskorna. Ingen enda man hade silverpolering som hemarbete, däremot arbetade 234 män men blott 26 kvinnor med korgmakeri.

Utredningen visar också hur olika slag av hemarbete bedrivs på olika orter i landet, beroende på vilken industri

som blivit förhärskande i den eller den trakten. Vissa slag av hemarbete finna vi dock nästan överallt. Så är fallet med tillverkning av manskläder, som undersökningen visar vara jämförelsevis jämnt utbredd över hela landet. De flesta hemarbetare inom detta slags arbete funnos dock i Stockholm. Särskilt förekom hemskrädderi i stor utsträckning i Älvsborgs län, i Göteborg, Vingåker och Landskrona, men för övrigt i de flesta städer och större orter på landsbygden. Tillverkning av dam- och flickkläder som hemarbete förekom däremot huvudsakligast i Göteborg, Stockholm, Malmö och Uppsala. Ljnesömnaden tycktes ha större utbredning, men Stockholm, Göteborg och Älvsborgs län sysselsatte de flesta hemarbetarna inom denna bransch. För hatt- och möss-sömnaden var Stockholm huvudsätet, men även i Gävle, Södertälje, Göteborg, Malmö, Landskrona förekom det i rätt stor skala. Skodonstillverkning som hemarbete förekom naturligtvis så gott som överallt. I Örebro län (Kumla, Örebro, Lindesberg) står skotillverkningen i hemmen som bekant i samband med storindustrien, och här finna vi 37,0 proc. av alla hemarbetare inom yrket. Handskömnaden var koncentrerad huvudsakligast till Malmö, Lund, Landskrona och Hälsingborg — de skånska handskarna äro ju kända — men finnes också rätt mycket i Kopparbergs län. Päls- och skinnvaruarbete förekom som hemarbete dels i Malmö, dels i Hernösand, Hedemora och Stockholm. Att Älvsborgs län är hemväveriets stamort är ju bekant. Där finna vi ej mindre än 77 proc. av hela antalet hemvävare och nästan hälft-

ten av alla med trikåarbete sysselsatta hemarbetare. Hemstickning för förläggare, grosshandlare eller butiker förekom dock så gott som överallt, mest likväl i Göteborg, Stockholm, Karlstad samt på landsbygden i Jönköpings län. Säcksomnad förekom mest i Halland, i Hälsingborg och Södertälje, där jutefabriker finnas, spetstillverkning i Östergötland (Vadstena, Motala, landsbygden), handsöm av olika slag var talrikast representerad i Stockholm och Göteborg. Snickeri som hemarbete förekom huvudsakligast i Göteborg och Bohuslän, även i Stockholm, och silverpolererskorna funnos till mer än halva antalet i huvudstaden.

Å vissa orter finnas andra slag av hemarbete som utredningen också berör. Så t. ex. är vävlagning ett slags hemarbete som utföres för yllefabrikers räkning i Norrköping, Borås och Hälsingborg, och i Dalsland börjar tillverkning av halmhattar alltmer övergå från hantverk till hemindustri. I Ärtemarks socken voro omkring 500 personer sysselsatta med denna tillverkning, och redan 4—5 års barn få lära sig att tillverka halmflätor. Denna tillverkning har förekommit sedan 80, 90 år tillbaka, men först för 30 à 40 år sedan, då maskiner inköptes, tog den verklig fart. Numera lär tillverkningen vara i avtagande, dock fabriceras ännu ungefär 75,000 hattar pr år.

I denna industri sysselsätts, som nämnt, även barn. När man börjar intressera sig för hemarbetarna frågar man säkerligen: "Är det unga eller gamla personer som arbeta inom hemindustrin? Är det företrädesvis ensamma

ogifta personer eller är det gifta?" Även på dessa frågor ge utredningens tabeller noggranna svar i särskilda siffror för varje yrkesgren. Sammanfattningen visar att ungefär hälften av såväl de manliga som de kvinnliga hemarbetare utredningen omfattat varit i 30—50-årsåldern. De högre åldrarna rekryterades något starkare från männen, de yngre något mer från kvinnorna. Ett icke ringa antal barn under 14 år förekom bland hemarbetare av båda könen, därav ganska många yngre än 12 år. Dessa minderåriga tyckas mest ha arbetat inom trikåstillverkningen, där det brukar vara vanligt att barn spola garn, maska och montera vantar, tröjor, strumpor m. m.

Vad hemarbetarnas arbetstid beträffar så har det visat sig mycket svårt att få den något så när exakt uppgiven. De flesta hemarbetare ha olika lång arbetstid olika tider av året, många kvinnor arbeta "på lediga stunder", d. v. s. då arbetet med hushåll och barn ej upptar dem, andra tråla vid sy- eller stickmaskinen dagen i ända och största delen av natten, då arbete finnes, men måste långa tider vänta på nytt material.

I allmänhet visar utredningen att man när arbete finnes hållit sig till 10 timmars arbetstid, ehuru 11—13 proc. av de hemarbetare som beröras av utredningen haft 12 timmars arbetsdag, medan även längre arbetstid, 14, 16, 18 timmar, förekommit i åtskilliga fall, särskilt under november och december månader, då hemarbetarna synas ha sin största brådska. 8 timmars arbetsdag var regel för 14—18 proc. av arbetarna inom utredningens ram.

Vad hemarbetarnas löner beträffar så

gå dessa nästan undantagslöst ut på styck. Genom att sammanställa styckpriset med det antal timmar som uppgivits vara erforderliga för att förfärdiga det åsyftade plagget har man beräknat hur stor hemarbetarnas förtjänst per timme var. Det som först träder i dagen då man tar del av dessa siffror är att männen i regeln hade högre inkomst än kvinnorna. Endast 22,8 proc. av männen, men 61,3 proc. av kvinnorna hade en timlön av 1—15 öre, medan 61,3 proc. av männen och endast 21,1 proc. av kvinnorna hade högre timlön än 20 öre. Inom den högsta lönegruppen över 30 öre räknades mer än $\frac{1}{3}$ av männen, men endast 5,9 proc. av kvinnorna. Men detta förhållande tyckes ej bero på att männen ha högre stycklön för sitt arbete än kvinnorna, ehuru de naturligtvis även inom hemindustrien ofta utföra det bättre betalda arbetet, utan det beror på att männen förekommo talrikast inom sådana grupper av hemindustrien där arbetslönerna voro relativt högst, beställningskrädderi, möbelsnickeri och skomakeri. Högsta timlön var beställningskräddarnas med i genomsnitt 41 öre. Kvinnornas högsta genomsnittstimlön förekom inom damkläderskonfektion och blev där 34 öre, men den förekom endast för dem som arbetade i s. k. hemverkstäder, eljest var konfektionssömmerskornas högsta genomsnittslön 23 öre. De lägst avlönade grupperna voro häktmontering, solvknytning m. fl., 5 öre i timmen, väveri i Älvsborgs län, 6 öre — det förra arbetet bedrevs dock mest av barn, det senare av äldre kvinnor —, trådknapparbete, tändstickstillverkning, 8 öre,

spetsknyppling, leksakstillverkning, 9 öre.

Hemarbetarnas veckoinkomst och årsförtjänst äro icke endast beroende av vad timlönen kan inbringa utan också av arbetsprestationens kvantitet, det avdrag som måste göras till medhjälparens avlöning, för tillsläppt material — tråd m. m. —, för maskinslitning, nålar, olja, kol till pressning o. s. v.

Utredningen visar att endast $\frac{2}{3}$ av samtliga här berördä 4,497 arbetare icke nådde högre veckolön än 10 kr., och nära en tredjedel förtjänade icke mer än 5 kr. i veckan.

På tal om de låga förtjänster hemarbetare hava påpekats det ofta att hemarbete i de flesta fall blott är biförtjänst, att det i allmänhet ej är den grund på vilken dess utöwares ekonomi helt och hållet bygges. Utredningen har sökt besvara frågan i vilken utsträckning detta antagande är riktigt.

Resultatet av undersökningen av dessa förhållanden visar att vad männen beträffa var deras hemarbete hushållets egentliga inkomstkälla, och samma förhållande var det med de självförsörjande kvinnorna. För de gifta hemarbeterskornas familjer var inkomsten av hustruns hemarbete ofta endast en biförtjänst — men en mycket viktig sådan — till vad mannen eller andra familjemedlemmar tillförde hushållet. I många fall måste hustrun på sitt hemarbete försörja både man och barn, då den förre är arbetslös, sjuklig eller supig.

Att hemarbetarna höra till de lägst avlönade, mest jäktade och på många sätt sämst ställda av alla arbetare, det framgår av denna utredning lika väl som av föregående undersökningar av hemindustriens förhållanden. I en följande artikel skola några andra sidor av utredningen belysas.

GERDA MEYERSON.

L. K. P. R:s centralstyrelsemöte.

Det i Stockholm den 8 och 9 januari samlade centralstyrelsemötet för Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt räknade denna gång ett 80-tal medlemmar. Lokal var K. F. U. K. Det var föreningens vice ordförande dr Karolina Widerström som hälsade de närvarande välkomna, då dess ordförande, fröken Signe Bergman, redan under det gångna året avgått från sin post. Med djupt beklagande av förhållandet omnämnde vice ordföranden fröken Bergmans avgång och gav uttryck åt föreningens stora tacksamhet för de tio års upoffrande arbete som hon ägnat rösträttsrörelsen.

Vid därpå förrättat val utsågs doktor Widerström till Landsföreningens ordförande. Medlemmar av Verkställande utskottet blevo dr Karolina Widerström, friherrinnan Ebba Palmstierna, dr Gulli Petrini och jur. kand. Anna Wicksell, den senare nyvald. Suppleanter blevo fru Ester Brisman och fröken Gerda Planting-Gyllenbåga.

Till ständig ledamot av centralstyrelsen hade mötet redan som en gård av hyllning och tacksamhet kallat fröken Bergman.

Av den redogörelse för det gångna året som lämnades av Landsföreningens sekreterare fröken Signe Jacobson fram-

gick att föreningsantalet för närvarande uppgår till 241, därav 25 filialer, vilket betyder ett tillskott under året av 26 föreningar. Landsföreningens medlemsantal hade även ökats, ehuru den exakta siffran ännu ej kunde uppgivas. Föredrags- och upplysningsverksamheten hade bedrivits i stor utsträckning. Flera turnéer hade anordnats i norra Sverige, i Lappland, Härjedalen, Jämtland och Dalarna.

I samband med de Bergman-Österbergska kurserna hade även arbetats i Norrland, Göteborgs och Bohus län samt Östergötland. Omkring 40,000 exemplar agitationsskrifter hade utgivits, däribland centralstyrelsens uttalanden i olika sociala frågor. Till upplysningsverksamhetens bedrivande hade över hela landet insamlats 5- à 6,000 kr.

Friherrinnan Palmstierna lämnade därpå en redogörelse för det arbete som utförts av de Bergman-Österbergska samhällskurserna. Under året hade 260 föreläsningar hållits på 80 platser för 22,131 åhörare. Kurser hade hållits i Kristianstads län, Västernorrlands län, Gävleborgs län, Örebro län, Hallands län, Göteborgs- och Bohus län och Älvsborgs län.

Kursledare har varit fröken Emma Aulin och fröken Tilly Borg.

Till medlemmar av kurskommittén valdes för Götaland fru Frigga Carlberg, fröken Emma Aulin och fru Maja Strandberg, med fru Anna Wicksell som suppleant, för Svealand fru Ellen Hagen, fru Gerda Hellberg, d:r Gulli Petrini, med fru Ella Billing som suppleant, för Norrland fröken Anna Grönfeldt, fröken Märta Bucht, fru Gerda Modén och som suppleant fröken Hilma Blomstrand.

På förslag av Verkställande utskottet beslöts vidare att Landsföreningens organ, Rösträtt för kvinnor, under följande år skall innehålla upplysande politiska artiklar från alla partier.

För L. K. P. R:s artikelserie redogjorde fru Gerda Modén, seriens redak-

tör. I 24 tidningar hade under årets lopp ungefärligen en artikel i månaden influerat.

De på mötets program uppförda diskussionsämnen: Revisionen av barnavårdslagstiftningen, med fröken Ebba Pauli som inledare, Kvinnornas yrkesutbildning, inledare fröken Kerstin Hesselgren, samt Rösträttsorganisationens uppgifter efter erhållnen rösträtt, inledare jur. kand. Anna Wicksell, gävo vart och ett anledning till livliga och givande meningsutbyten.

Första mötesdagens afton talade fru Ellen Hagen om Rösträttsfrågan just nu, redogörande för dess segergång genom Danmark, Holland, England, Ryssland och New York med betoning av att de svenska kvinnorna nu fordra en omedelbar lösning av sin rösträttsfråga. I anslutning härtill antog mötet nedanstående resolution:

L. K. P. R. uttalar sin stora tacksamhet mot regeringen för löftet om k. proposition detta år angående politisk rösträtt för Sveriges kvinnor och särskilt för dess goda vilja att icke sammankoppla denna fråga med övriga författningsärenden.

I betraktande av det tillmötesgående av det kvinnliga rösträttskravet som under kriget vunnits i många länder och som särskilt tagit sig uttryck i Danmark, där sedan 1915 kvinnorna äro i politiskt avseende likställda med männen, i England, där reformen antagits av underhuset och nu står inför sitt omedelbara genomförande, i Holland, där kvinnorna under 1917 uppnått valbarhet till båda kamrarna och fått det grundlagsenliga hindret mot rösträtten borttaget, i Förenta staterna, där nu senast den viktigaste av de östliga staterna, Newyork State, givit kvinnorna den fulla medborgarrätten, i Ryssland, där kvinnorna nyss röstat vid valen till den konstituerande församlingen, och i Ungern där en k. proposition bland nya röstberättigade även medtager vissa kategorier av kvinnor, hoppas och väntar landsföreningen att även Sveriges

riksdag nu skall ge kvinnorna det politiska inflytande som rättvisligen tillkommer dem, då männen erhållit allmän rösträtt, så att icke

Sverige blir stående som det enda land i norra Europa där kvinnorna ännu anses politiskt omyndiga.

Signe Bergman.

När Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt under det gångna året hade att annotera sin ordförandes, fröken Signe Bergman, avgång från den ansvarsfulla posten hade den också att inregistrera en stor och oersättlig förlust. En ständig klart brinnande låga var hennes intresse för saken, intensiv den arbetskraft hon presterade. Sällan har väl någon ledare av en rörelse så helt gått upp i sin uppgift, så uteslutande givit sina krafter åt den.

I tio år har hon åt rösträttsrörelsen givit sitt aktiva arbete. År 1907 väljes hon till sekreterare i Verkställande utskottet, 1909 blir hon Landsföreningens vice ordförande, 1914 är det hon som övertar ordförandeklubban som den ordinarie och främsta ledaren. I det internationella rösträttsarbetet har hon också

tagit sin maktpåliggande plats. Vid Londonkongressen 1909 väljes hon till Internationella Rösträttsalliansens 3:dje sekreterare, 1913 blir hon dess 2:dre skattmästare.

Som ett yttre, synligt uttryck för den stora tacksamhet föreningens medlemmar ägna fröken Bergman överräcktes vid en fest för henne, som hade anordnats i samband med L. K. P. R:s nyligen hållna centralstyrelsemöte i Stockholm, en vackert bunden och textad adress samt ett juvelsmycke. Dr Widerström, som överräckte gåvan, framförde i varma ord föreningens djupa erkänsla för fröken Bergmans insats i rösträttsarbetet och fru Tonning gjorde sig till tolk särskilt för landsortsföreningarna, som djupt kände förlusten av sin uppburna ledare.

Olika förmögenhetssystem inom äktenskapsrätten.

Ett äktenskaps ekonomiska rättsverkningar betingas ytterst av det förmögenhetssystem som är normgivande för detsamma. Äkta makars förmögenhetsförhållanden inbördes och i förhållande till tredje man kunna tänkas reglerade

antingen genom lagbestämmelser eller genom avtal mellan kontrahenterna själva. Utvecklingen i modern rätt har gått i riktning mot en allt vidsträcktare befogenhet för dem som ämna ingå äktenskap att genom avtal sins emellan

ordna sina ekonomiska förhållanden — i vår tids modernaste lagverk är avtalsfriheten på detta område så gott som fullständig.

Den pågående omarbetningen av de skandinaviska ländernas äktenskapslagstiftning har gjort dessa frågor direkt aktuella hos oss, förslag och önskemål rörande äkta makars egendomsförhållanden ha också tid emellan varit synliga i Herthas spalter. En översikt av på detta område i olika länder nu gällande lagbestämmelser skall här givas.

I gällande lagar har man genomgående ett legalt förmögenhetssystem för äkta makar (*Gesetzliches Güterrecht, régime légalé!*). Detta, som är avsett att träffa det stora flertalet fall, träder i tillämpning direkt på grund av lagens stadganden så snart annat ej mellan kontrahenterna avtalats. Vid sidan härav förekomma vanligen ett eller flera fakultativa system. Dessa komma till användning dels på grund av vissa extraordinära förhållande inom en del äktenskap, dels kunna de genom avtal mellan kontrahenterna uppställas såsom för dem normgivande, då av en eller annan orsak deras förmögenhetsförhållanden ej lämpa sig att inrangeras under de för vanliga fall givna bestämmelserna.

Man kan särskilja två stora huvudgrupper av äktenskapliga förmögenhetssystem. Den ena omfattar de system som vila på principen om en mer eller mindre långt gående förmögenhetsgemenskap mellan makarna. Den andra utgöres av dem som utgå från egendomsåtskillnad dem emellan (det tyska "Gütertrennung"). Inom båda dessa kategorier förekommer ett stort antal

variationer, varjämte kan tänkas en hel del olika kombinationer av de båda huvudgrupperna. Vissa förmögenhetssystem karakteriseras vidare av att en mer eller mindre vidsträckt förvaltningsrätt över viss boets egendom tillerkännes mannen.

Vår svenska lag uppställer som bekant ett legalt system för ordnande av äkta makars förmögenhetsförhållanden vilket karakteriseras av en principiell förmögenhetsgemenskap i förening med en vidsträckt förvaltningsrätt för mannen. Viss fast egendom förblir dock enskild, och mannens förvaltningsrätt är underkastad vissa inskränkningar beträffande bland annat hustruns enskilda fasta egendom och hennes arbetsförtjänst. Särskilt invecklade äro skuld-förhållandena. I första hand blir makarnas gäld gemensam. Härjämte förekomma olika slag av enskilda skulder och s. k. förvaltningsgäld. Genom äktenskapsförord, som fått sitt namn därav att det för att vara giltigt måste ingås före vigseln, kunna träffas härifrån avvikande bestämmelser i fråga om makarnas giftorätt och förvaltningen av hustruns enskilda egendom. Härförutom kan inträda egendomsåtskillnad mellan makarna (s. k. boskillnad) under vissa i lag bestämda förutsättningar.

Även enligt den franska *Code civile* av år 1804 inträder på grund av lagens stadgande en art av förmögenhetsgemenskap (*la communauté légale*). Gemensam är all makarnas lösa egendom, varemot fast egendom i regel förblir enskild. Förvaltningsrätten över såväl den gemensamma som hustruns enskilda egendom tillkommer mannen.

Dock gälla vissa inskränkningar i hans rätt att föryttra och belasta hustruns enskilda fasta egendom.

Skulle parterna ej vilja lägga det legala förmögenhetssystemet till grund för ordnandet av sina ekonomiska förhållanden, kunna de genom äktenskapsavtal (*contrat de mariage*) träffa därifrån avvikande bestämmelser. *Le contrat de mariage* är ett äktenskapsförord i den mening att det endast kan slutas före äktenskapets ingående. Möjligheten för kontrahenterna att genom avtal ordna sina förmögenhetsförhållanden är emellertid mycket större än enligt svensk rätt. Den franska lagen har nämligen utformat en mängd olika fakultativa förmögenhetssystem mellan vilka de avtalande parterna kunna välja eller vilka de kunna modifiera och kombinera allteftersom det passar dem. Så uppställer *Code civile* såsom fakultativa ej mindre än åtta olika variationer av den legala förmögenhetsgemenskapen.

Kontrahenterna kunna även välja att leva under fullständig egendomsåtskillnad. Vardera maken bibehåller då såväl äganderätt som besittning och förvaltningsrätt till sin förmögenhet av vad slag den vara må. Mannen bestrider de äktenskapliga utgifterna och hustrun är skyldig att lämna ett årligt bidrag här- till.

Egendomsåtskillnaden kan även om makarna så önska förenas med en vidsträckt förvaltningsrätt för mannen. Var och en blir även då ägare till av honom i boet införd eller under äktenskapet tillfallande egendom. Mannen har förvaltningsrätt till hustruns egendom och upp-

bär all avkastning därav till bestridande av äktenskapliga utgifter. Hustrun kan emellertid i äktenskapsavtalet betinga sig utbetalandet av en viss årlig summa för sina personliga behov.

Närbesläktade bestämmelser gälla vid det från romerska rätten nedärvda s. k. dotalsystemet som på grund av äktenskapsavtal ännu kan komma till tillämpning i Frankrike. Här gälla i huvudsak reglerna för enskild egendom, men mannen har förvaltningsrätt till den egendom hustrun såsom hemgift inför i boet.

Av särskilt intresse för oss äro den tyska lagens bestämmelser i ämnet då som bekant tysk rätt i stor utsträckning brukar tjäna som mönster för vår svenska lagstiftning. Genom *Das bürgerliche Gesetzbuch* av år 1897, som trädde i kraft den 1 januari 1900, fick hela tyska riket en enhetlig lagstiftning. Som legalt förmögenhetssystem uppställer den tyska lagen en art av förvaltningsgemenskap i förbindelse med en vidsträckt arvsrätt mellan äkta makar. Var och en bibehåller äganderätten till sin förmögenhet och svarar för sina skulder. Mannen tillerkännes under äktenskapets bestånd förvaltning och nyttjanderätt till hustruns egendom med undantag av för hennes personliga bruk avsedda saker, såsom kläder och smycken, hennes arbetsförtjänst m. m., men är skyldig att vid äktenskapets upplösning utgiva den oförminskad. På hustruns anfordran är mannen även skyldig att avgiva redogörelse för sin förvaltning, och om hennes egendom är i fara att förskingras genom hans förvållande kan hon fordra säkerhets ställande.

Förvaltningsgemenskapen upphör vid äktenskapets upplösning eller då mannen försättes i konkurs. Härförutom kan hustrun få domstols dom på förvaltningsgemenskapens upphörande så snart mannen åsidosatt sin underhållsplikt mot familjen, då han blivit satt under förmyndare, begått brott och dylikt. Mannen har då att avgiva räkenskap över sin förvaltning och återställa vad som av honom eventuellt förskingrats av hustruns egendom. Efter förvaltningsgemenskapens upphörande inträder "Gütertrennung", d. v. s. egendomsåtskillnad mellan makarna.

"Gütertrennung" kan inträda även på grund av äktenskapsavtal (s. k. Ehevertrug). Dylikt avtal kan enligt tysk rätt ingås såväl före som under äktenskapet. Genom äktenskapsavtal kunna sålunda äkta makar även under bestående äktenskap ändra eller upphäva ett för dem på grund av lag eller föregående avtal förut gällande förmögenhetssystem. De vådor för tredje man som kunna tänkas uppstå genom en så långt gående avtalsfrihet mellan äkta makar i deras förmögenhetsangelägenheter har man i tysk rätt sökt förebygga bl. a. genom utförliga stadganden om offentliggörande av alla äktenskapsavtal. För detta ändamål föres i Tyskland vid amtsdomstolarna det s. k. "Güterrechtsregister" i vilket alla "Eheverträge" skola införas med risk att de för motsatt fall ej äga giltighet gent emot tredje man.

Utom "Gütertrennung" uppställer den tyska lagen ytterligare tre fakultativa system vilka alla vila på principen om förmögenhetsgemenskap mellan makarna.

Av dessa innebär die allgemeine Gütergemeinschaften långt gående förmögenhetsgemenskap. Enskild egendom kan dock förekomma på grund av äktenskapsavtal samt gåva eller testamente till endera maken. Mannen har förvaltningsrätt till all boets egendom. För förfogande över fastigheter liksom över makarnas förmögenhet i dess helhet fordras dock hustruns samtycke.

Vid die Errungenschaftsgemeinschaft (gemenskap med avseende å förvärv) omfattar förmögenhetsgemenskapen alla sådana makarnas förvärv under äktenskapets bestånd som ej på grund av arv, gåva, testamente eller äktenskapsavtal skola utgöra endera makens enskilda egendom. Makarnas vid äktenskapets ingående redan befintliga förmögenhet faller sålunda här utom förmögenhetsgemenskapen. Mannen har liksom vid den allmänna förmögenhetsgemenskapen förvaltningsrätt till den gemensamma egendomen.

Die Fahrnissgemeinschaft står nära vårt svenska legala system och den franska lagens communauté légale. Detta slag av förmögenhetsgemenskap innebär att all lös egendom (Fahrniss) och dessutom all under äktenskapet förvärvad fast egendom bli gemensamma. Även här har mannen förvaltningsrätt över boets egendom.

Som allmän regel för tysk rätt gäller att hustrun har full handlingsförmåga. Skuldförbindelser äro i allmänhet för henne bindande. Hon har laglig rätt till husfrudöme (Schlüsselgewalt) och kan i egenskap av husfru lagligen förplikta mannen. På giltiga grunder kan mannen frångåta henne denna rätt, men en

dylik inskränkning av hennes i lag tillerkända handlingsförmåga måste för att gälla gent emot tredje man införas uti "das Güterrechtsregister". Hustrun kan för övrigt draga under domstols prövning frågan huruvida en dylik åtgärd kan anses befogad. Domstolen (den rätt varunder makarna lyda i förmynderskapshänseende) har i allmänhet enligt *Bürgerliches Gesetzbuch* befogenhet att lösa uppkomna konflikter mellan äkta makar i ekonomiska frågor. Så kan exempelvis dess medgivande till en mannens förvaltningsåtgärd ersätta hustruns samtycke, då detta fordras enligt lag men utan giltiga skäl förvägras.

I mångt och mycket har den tyska lagen tjänat som mönster för den schweiziska civillagen av år 1907, vilken torde vara ett av Europas modernaste lagverk. Den erbjuder därför givetvis mycket av intresse på äktenskapslagstiftningens område.

Liksom den tyska lagen giver den schweiziska civillagen äktenskapskontra-henter rätt att ingå äktenskapsavtal såväl före äktenskapet som under dess bestånd. Även i Schweiz föres ett s. k. "Güterrechtsregister" (dock ej såsom i Tyskland av domstol utan av en särskild myndighet, *das Registeramt*) i vilket varje äktenskapsavtal skall införas för att få bindande verkan gent emot tredje man. I huvudsak gälla i schweizisk rätt samma rättsregler som i tysk rätt vad beträffar hustruns handlingsförmåga i förmögenhetsrättsligt avseende.

Den schweiziska lagen känner fyra olika huvudsystem för ordnande av äkta makars förmögenhetsförhållanden. Två

av dessa, nämligen "die Gütertrennung" och "die Güterverbindung", vila på principen om egendomsåtskillnad, medan de två övriga, "die Gütergemeinschaft" ooch "die Gütereinheit", förutsätta egendoms-gemenskap mellan makarna.

Såsom legalt förmögenhetssystem uppställer den schweiziska civillagen "die Güterverbindung". Vid detta system råder fullständig egendomsåtskillnad såväl rörande aktiva som passiva. En viss gemenskap i förmögenhetsrättsligt avseende vinnes emellertid därigenom att mannen i egenskap av familjens ställföreträdare utåt tillerkännes nyttjande- och förvaltningsrätt till hustruns egendom. Hustruns intressen tillgodoses genom vissa säkerhetsåtgärder mot mannens slöseri och dylikt. Så är han exempelvis skyldig att ställa fullgod säkerhet för hennes i boet införda egendom. Borgenärer kunna kräva betalning endast ur egendom tillhörande den make med vilken de kontraherat. Vid äktenskapets upplösning får var och en åter vad han eller hon infört i boet.

Vid dessa extraordinära förhållanden såsom endera makens konkurs, mannens åsidosättande av sin försörjningsplikt mot familjen o. s. v. kunna enligt lag eller domstols förordnande makarna underkastas reglerna för egendomsåtskillnad (*Gütertrennung*). "Gütertrennung" kan inträda även på grund av äktenskapsavtal. Makarna intaga här en i ekonomiskt avseende fullt självständig ställning i förhållande till varandra.

Såväl "die Gütergemeinschaft" som "die Gütereinheit" kunna inträda endast på grund av äktenskapsavtal. Det förstnämnda systemet lyder i huvudsak sam-

ma regler som den tyska lagens "allgemeine Gütergemeinschaft". Även här förekomma fakultativt "Fahrnisssgemeinschaft" och "Errungenschaftsgemeinschaft" som modifikationer av den allmänna förmögenhetsgemenskapen. "Die Gütereinheit" bildar en ytterlighet i motsatt riktning mot "die Gütertrennung". Vid "Gütereinheit" uppgår all den egendom makarna äga vid äktenskapets ingående jämte allt vad de senare förvärva i en gemensam förmögenhetsmassa. Mannen får ej blott nyttjande- och förvaltningsrätt härtill utan förvärvar densamma under full äganderätt.

Det ovan sagda torde kanske kunna giva en föreställning om vilket ovanligt rikt material som erbjuder sig vid studiet av den äktenskapliga förmögenhetsrätten. För övrigt synas det stora antal av sinsemellan mer eller mindre skiljaktiga förmögenhetssystem som under tidernas lopp utformats i olika länders äktenskapslagstiftning och de vitt skilda principer som därvid tillämpats kanske just ägnade att belysa vilka stora svårigheter som erbjuda sig för en rationell och enhetlig lösning av hithörande frågor. Till och med i vår tids modernaste lagverk tycker man sig spåra en viss trevande osäkerhet vid försöken att inom en ram inpassa alla variationer av rättslivets skiftande mångfald på detta område.

För lagstiftaren gäller det framför allt att finna ett ordinärt förmögenhetssystem som kan smidigt anpassas efter förhållandena inom lagens giltighetsområde. Enligt vad erfarenheten visat inom de länder vilkas lagstiftning kän-

ner ett flertal "Güterstände" är det nämligen det av lagen såsom norm uppställda som i det vida övervägande antalet fall kommer till användning. De fakultativa systemen utgöra alla i högre eller lägre grad undantagsfall. På denna grund torde det ej vara fullt rationellt att såsom från en del håll föreslagits i en ny lagstiftning på detta område endast uppställa ett antal alternativa system mellan vilka kontrahenterna hade att för varje fall träffa sitt val. Man hänvisas ju för övrigt med növärdighet till ett legalt system då av en eller annan orsak det ingångna äktenskapsavtalet är ogiltigt.

Emellertid torde kunna fastslås att det icke är det ena eller andra systemet överhuvud som är det allena saliggörande. Ett ordnande av de ekonomiska förhållandena som för ett fall kan synas fördelaktigt kan för ett annat medföra en hel del olägenheter. För en affärsman t. ex. kunna krävas helt andra bestämmelser i hithörande frågor än för en tjänsteman eller en arbetare.

Ett system som i senare tider fått många förespråkare är den tyska lagens "Gütertrennung". Dess kanske största förtjänst är dess enkelhet. Makarna inta här en i ekonomiskt avseende fullt självständig ställning i förhållande till varandra. För borgenärerna råder ingen ovisshet av vem de ha att söka sin betalning. Endast den med vilken de kontraherat svarar för skulderna. Hust-run får givetvis en mindre beroende ställning. Särskilt gäller detta de fall då hon själv har förmögenhet. En viss gemenskap i ekonomiskt avseende inträder emellertid även här mellan makar-

na. De ha båda en lagstadgad bidragsplikt till hemmets och barnens underhåll vilken naturligen i allmänhet suppleras av det gemensamma intresset för hemmets förkovran.

Emellertid torde ej ett enda äkten- skapligt förmögenhetssystem kunna lämpas till alla de nya förhållanden som skapats i det moderna samhället med dess allt intensivare liv och dess allt längre drivna specialisering på alla områden. Med nödvändighet reser sig kra- vet på en större avtalsfrihet för äkta makar i ekonomiska frågor. Korrektiv mot den osäkerhet utåt som en dylik skulle kunna medföra torde finnas i ett tillräckligt effektivt offentliggörande av äktenskapsavtalen.

MÄRTA BJÖRNBOM-ROMSON.

Sverges Moderata kvinnoförbunds centralstyrelse har genom sin ordförande, fru E. von Eckermann, i en underdånig skrivelse till konungen fram- hållit vissa synpunkter i fråga om det föreliggande förslaget till ny fattig- vårdslag. Med erkännande av försla- gets många och stora förtjänster betonar förbundet som sina direkta önskemål: att i varje fattigvårdssamhälle kvinnor borde inväljas i fattigvårdsstyrelsen; att om minderårighetsgränsen fastställes i enlighet med kommitterades förslag, fat- tigvårdsstyrelsens rätt att avgöra över de ungas arbetsanställning endast måtte gälla intill fyllda sexton år; att under vissa villkor hustru, vilken ej samman- lever med mannen, må kunna förvärva egen hemortsrätt; att om möjligt vid en blivande revidering av strafflagen i densamma straffbestämmelser för för- summad försörjningsplikt måtte intagas.

Stockholms stads första avlönade barnavårdsman. Vid förrättat val inom Stockholms barnavårdsnämnd har nämnden till sin första avlönade barnavårdsman utsett fröken Cécile Strömer. Fröken Strömer, som sedan flera år tillbaka tagit aktiv del i det sociala hjälparbetet, vid olika tillfällen vika- rierat som tillförordnad barnavårdsinspektör för Stockholms fattigvårdsnämnds utackor- deringsbyrå i fröken Anna Lindhagens ställe och fullgjort andra maktpåliggande uppdrag, är med säkerhet väl kvalificerad för det nya och krävande arbetet.

Som frivillig barnavårdsman, för tre an- mällda fall, har fröken Lindhagen inträtt, lik- som fröken Elsa Beijer, barnavårdsbyråns föreståndarinna, i ett speciellt fall.

De nya barnlagarna. Svenska Fattig- vårdsförbundets barnavårdsutskott har bl. a. tagit till sin uppgift att tillhandagå barna- vårdsnämnder och enskilda med råd och upp- lysningar rörande tillämpningen av de nya barnlagar, som träda i kraft i januari 1918.

Barnavårdsutskottet har sålunda till barna- vårdsnämnderna i landets samtliga kommuner utsänt ett meddelande innehållande dem vid- kommande bestämmelser i lagen om barn utom äktenskap samt anvisningar om de åt- gårdar som nämnderna med anledning därav böra vidtaga. Vidare förberedes under re- daktion av hovrättsrådet Holdo Edling utgi- vandet av en handbok för barnavårdsnäm- der och barnavårdsmän i fråga om nyssnäm- da lag; denna bok, som att döma av talrika förutbeställningar emotses med synnerlig iver, torde utkomma nu i början av året. Ett an- tal exemplar av de av K. M:t meddelade Föreskrifter för barnavårdsmän jämte for- mulär ha ställts till barnavårdsutskottets för- fogande och kunna efter rekvisition hos ut- skottet avgiftsfritt erhållas så långt upplagan räcker. Liggare för barnavårdsnämnderna och anteckningar för barnavårdsmän, som enligt lag skola föras, tillhandahållas även- ledes.

Muntliga eller skriftliga förfrågningar i dessa ärenden såväl som andra barnavårds- angelägenheter besvaras kostnadsfritt. Då barnavårdsutskottet består av på området ini-

tierade personer kan man förutsätta att ärenden i samband med dessa betydelsefulla frågor som hänskjutas till barnavårdsutskottet bli korrekt besvarade.

Barnavårdsutskottets adress är Norrlandsgatan 17, Stockholm.

Val inom Fredrika-Bremer-Förbundet.

Vid Fredrika-Bremer-Förbundets senaste styrelsesammanträde utsågos funktionärer inom styrelsen, varvid till ordförande omvaldes fru Agda Montelius. Till vice ordförande valdes fru Lizinka Dyrssen efter doktor Lydia Wahlström som undanbett sig återval. Till kassaförvaltare omvaldes fru Lilly Hellström och till sekreterare fröken Ida von Plomgren.

Vidare företogs val för förbundets skilda styrelser och kommittéer av vilka vi nämna följande. Till medlemmar av styrelsen för Rimforsaskolan omvaldes de avgående medlemmarna inom större styrelsen: grevinnan E. Bielke, fru A. von Ehrenheim, direktörerna C. Fredrikson och N. Hansson, samt mindre styrelsens avgående medlemmar: fru L. Dyrssen, fröken L. Engström och direktör G. von Zweigbergk. Till medlemmar av styrelsen för Apelrydskolan utsågos de förtvarande:

direktör A. Bissmark, godsägare B. Carlheim-Gyllensköld, jordbrukskonsulent V. Ekerot, professorskan A. Herrlin, fröken S. Laurell, fröken S. Melander, fröken L. Nathorst-Böös och fru E. Quensel. Medlemmarna i kommittén för lagfrågor omvaldes: redaktör G. Aldén, auditor C. G. Juhlin-Dannfelt, fru G. af Klintberg, doktor Alexandra Skoglund, fröken M. Staël von Holstein, expeditionschefen K. Södervall, fröken A. Thorstenson och fru G. Törnell. De avgående medlemmarna inom sjukvårdskommittén i Stockholm återvaldes: fröken B. Almqvist, fröken S. Peterson och doktor H. Toll samt nyvaldes fru E. Nordgren efter doktor Hedda Andersson som avflyttat från Stockholm.

För förbundets stipendieinstitution hade tidigare följande val företagits. Till ledamot i förvaltningsstyrelsen hade omvalts fru E. von Eckermann och till suppleanter i samma styrelse auditor C. G. Juhlin-Dannfelt och advokat H. Lettström. Till medlemmar av stipendienämnden hade omvalts fru A. Bergenstråhle, fru E. von Eckermann, byråchefen friherre C. Leijonhuvud, fröken S. Leijonhuvud, fru A. Montelius, fröken M. Silow och fröken K. Wall.

Notiser från bokvärlden.

På nära håll. Minnen från det stridande Frankrike av *Anna Levertin*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Det är verkligen på nära håll Anna Levertin sett det stridande Frankrike. Med ofördold kärlek och hängivenhet för land och folk berättar hon också om vad hon där sett och varit med om sedan den 2 augusti 1914. Man får intryck av att en andesförbrödring ägt rum mellan henne och dessa människor, i vilkas kamp och i vilkas lidanden hon tar den mest brinnande del. Deras vänner ha blivit hennes vänner och deras fiender hennes fiender. Det hjälper inte att hon gör ett och annat redbart försök att se med åskådarens ögon, hennes hjärta

är för starkt engagerat, det talar högt och oavlåtligt för Frankrike.

Otaliga äro redan skildringarna från fronterna, från skyttegravarna, från ockuperat och åter evakuerat land. Fru Levertin har ett sätt att berätta med mänskorna, om jag så får uttrycka mig, som gör att hennes bok kommer med något nytt. Med individuellt liv, med personernas egna upplevelser, med deras känslor och deras viljeimpulser, vilket förtar det annars oundvikligt schablonerade som häftar vid dessa skildringar av sig åter och åter upprepande scener, i dess oerhördhet och fasor. Vart hon kommer är det mänskorna hon talar vid, och mänskorna som

visa sig för henne. Och så får läsaren också se dem — något som för övrigt inte alldeles inträffar av sig självt utan måste sättas på berättareförmågans konto.

En del illustrationer ha bifogats de livfulla ordteckningarna.

E. K-N.

Ett barns litterära memoarer av *Hedvig af Petersens*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Den lilla flickan som Hedvig af Petersens alltid talar om i tredje personen och vars litterära upplevelser hon framlägger är en både originell och mångbeläst liten person. Därtill har hon ett ömt och varmt hjärta och en fladdrande charm som gör att man gärna vill överse med att hon är en liten smula slarvig med sin svenska, trots all beläsenhet från tidiga barndomen. — För hur det nu är, så gör man den där lilla flickan, presenterad i tredje person, ansvarig för just den här boken!

Det talas och skrives så mycket nu för tiden om ungdomens nöjesläsning. Denna lilla flicka redde sig utmärkt på egen hand, men gjorde också undan jätteuppgifter i största ovetenhet. Shakespeare vid elva års ålder, i brokig blandning med flickböcker — man minns väl Louisa Alcotts gula böcker med de röda ryggarna — sagor, indianböcker och romaner. Dickens kom också och blev en händelse i hennes liv, som hon visst ännu inte kommit över. Bellman och Runeberg och Tegné, norsk och rysk litteratur, Raskolnikow vid tolv år! Goethe gömde hon — och gömmer på honom ännu, till sin ålderdom, så hon tog en viss hänsyn till sina litterära matsmältningsorgan.

Den som har lust att följa denna lättörliga barnaintelligens' strövtåg på den stora litteraturens jaktmarker bör emellertid göra det ledd av förf. själv. En älskvärd berätterska är det som tar ledningen.

E. K-N.

Florence Nightingale av *Sir Edward Cook*. Översat af A. Kromann. H. Hagerups Forlag, Köbenhavn.

Det kan vara skäl att fästa uppmärksamheten på denna innehållsrika monografi som i höstas blev översatt på vårt grannspråk. Den legendariska bilden av sjukhusens Florence Nightingale, "The lady of the lamp", vars ömsinta kvinnlighet blev så högt uppburen, bleknar här inför verklighetens nyktert sakliga arbetsmänniska med sin bistra humor och sin outtröttliga energi. Bunden vid sitt sjukrum utövar hon under en mäniskoålder på det sanitära området ett fältherregeni, vars inflytande för den invigde får en alldeles tydlig spegling i de regeringsåtgärder vilkas officiella motivering ofta nog ordagrant följer hennes o-officiella anvisningar. "Nightingale-makten" sliter ut sig själv — och även regeringsmedlemmar! — i det allmännas tjänst, utan krav på annan lön än ökat arbete. Det var sannerligen inte för ro skull som Florence Nightingale fann sig besviken på m:re Roland då hon vid studium av hennes liv fann att "res publica" icke ens hos denna kvinna gått före allt annat! Ty själv ställde hon sig och sina manliga eller kvinnliga vänner obetingat in under det arbetsök för det allmänna som hon frivilligt lagt på sina bärsamma, efter tyngd längtande skuldror.

Styrkan i Sir Edward Cooks bok ligger ej så mycket i framställningen av en personlighetsutveckling som fastmer i det omsorgsfulla sammanförandet av befintligt material från olika områden såväl rörande hennes person som (framför allt) hennes arbete. Boken är ett imponerande dokument över kvinnlig förmåga på det inre-politiska området.

EMILIA FOGELKLOU.

Den osynlige konungen av *H. G. Wells*. Översättning av Karl Michaëls-son. Svenska Andersförlaget.

Det går i tiden ett strömdrag vars fåra tycks börja samla i flock allt flere

av dem som medvetet upplevat religiös erfarenhet utan att kunna sluta sig till någon förhandenvarande sekt eller kyrka. Å ena sidan känna de igen sig inom även andra religioner än kristendomen, å andra sidan taga de avstånd mot alla kulturs stelnade former. Wells' bok blir stundom ytlig och ovederhäftig när han ger sig in på historiska omdömen. Men den verkar icke desto mindre mycket frisk och välgörande med sin fläkt av ärlighet, omedelbarhet och vederhäftighet i fråga om personlig erfarenhet. Den är ett djärvt första försök att forma ett slags dogmer för alla de moderna teologilösa teologi!

EMILIA FOGELKLOU.

Helgonet och narren av *Agnes Günther* Övers. Två delar. J. A. Lindblads förlag.

Det är med en viss undran man öppnar denna bok som i sitt tyska hemland uppnått fyrtonde upplagan, motsvarande 150,000 ex. En sådan framgång — också när det gäller ett stort land och ett världsspråk — tyder på mera ovanliga egenskaper hos arbetet i fråga. "Helgonet och narren" är också en ovanlig bok, en som man knappast skulle ha trott konnat skrivas i vår nyktra tid, och kanske är det just det "världsfrämmande" elementet som givit den en så stor dragningskraft på människor, vilka gripits av leda inför våldets och penningförstens herravälde. Bräddfull av idealitet och poesi och genomvävd av dröm och legend rycker den läsaren oemotståndligt bort från det närvarande och in i en värld av aning och mystik. Man reagerar här och var mot det som för oss svenskar förefaller alltför "überschwenglich" och finner kanske känslösträngarna alltför hårt spända, men på samma gång måste man fångas av det högstämda och intensiva, och intrycket blir ännu starkare då man vet att arbetet är en rikt begåvad kvinnas livsverk, hennes första och enda bok, fullbordad endast en vecka före hennes

död. Man känner att en skaldesjäl här utgjutit sitt livs program och att hon gått till arbetet med odelad hängivenhet. Visserligen äro bokens personligheter mindre levande människor än bärare av idéer och livsprinciper — i all synnerhet gäller detta bokens hjältinna, "helgonet" — men man förvänar sig lika litet däröver som när det gäller en av Selma Lagerlöfs mera fantastiska gestalter. Agnes Günther har f. ö. av en tysk kritiker jämförts med Selma Lagerlöf, och även om jämförelsen är åtskilligt haltande är det flera egenskaper som äro gemensamma för båda: den rika fantasien, den ofta knappast skönjbara gränsen mellan sägen och verklighet och den fasta tron på det renas och godas allmakt.

FANNY EKENSTIERNA.

Insända böcker.

Albert Bonnier: **Gerda**. Roman av *Henning von Melsted*.

P. A. Norstedt & Söner: **Hur världen blev till**. En berättelse om människosläktet av *H. G. Wells*. Övers. av Otto Lundh.

J. A. Lindblads förlag: **Jungfru Gertrud**. En berättelse från reformationstiden ur en gammal stads hävder av *Erik Åkerhielm*. Med vignetter av *Ollegård* och *Margaretha Åkerhielm*. — **Helgonet och narren** av *Agnes Günther*. Översättning. Del I o. II. — **Konsten att vara huslig**. Praktisk handledning i hygienisk och ekonomisk hushållning av *Ingeborg Möller*. Övers. från danskan av *Saida Eklund-Norgren*.

Evang. Fosterlands-stiftelsens förlags expedition: **Låt upp!** Tjugosju korta predikningar av kyrkoherde *C. A. Hasselroth*. — **Morgonljus**. Femtioårigt missionsarbete på natt-höjd jord 1865—1916. Av *Nils Hylander*. — **Biblisk ordbok II**. Utarbetad av *Oscar Bensow*. — **På Björkvik**. Skildring ur barnavärlden av *Anna Jennings*. — **Drömmen blev verklighet**. Berättelse för de unga av *Anna Jennings*. — **Emigranterna**. Vardagsbilder ur emigrantlivet av *Isole*. — **Varde ljus!** Missionskalender för 1918. Redigerad av *Johs Lindgren*. — **Frideborg**. Folkkalender för 1918. Redigerad av *K. J. Ahlberg*. — **Korsblomman**. Kristlig kalender för 1918. Redigerad av *Efr. Rang*.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstält* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{12}$ år kr. 6: —; $\frac{1}{6}$ år kr. 3: 25; $\frac{1}{4}$ år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttiondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 132×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång . . . . . Kr. 5: —	1 gång . . . . . Kr. 8: 80	1 gång . . . . . Kr. 16: 50	1 gång . . . . . Kr. 30: 80
5 gånger 22: 25	5 gånger 39: 60	5 gånger . . . . . 76: —	5 gånger 139: 70
10 " . . . . . 43: —	10 " . . . . . 77: —	10 " 148: 50	10 " 269: 50
20 " 84: 15	20 " 149: 60	20 " . . . . . 286: —	20 " 522: 50

== ANNONSER FÖR HERTHA ==

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 97 83

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1918 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 1: 80, halvår kr. 1, kvartal kr. 0: 60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1: 50 pr ex., för 1916 kr. 1: 75 och för 1917 kr. 2: — pr exemplar.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 2!

HÄLSINGBORG
REKOMMENDERAS

Riks tel. 1245 @ 3245

Kostym- och Käpptyger.

Stort urval.

Beställningar emottages.

INNEHÅLL ✓

sv Svensk hemindustri. I, Av *Gerda Meyerson*.

L. K. P. R:s centralstyrelsemöte.

Signe Bergman.

Olika förmögenhetssystem inom äktenskapsrätten. Av *Märta Björnbom-Romson*.

Notiser från bokvärlden.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48^{II}*.

OBS.! Öppen endast tisdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1, fredagar $\frac{1}{2}$ 3—4. OBS.!

● SAISONNYHETER I ●
DRÄKTER & KAPPOR STÖRSTA URVAL.
BILLIGA PRISER.
29 SIGRID HANSÉN **53**
VÄSTERLÄNCGATAN, DROTNINGGATAN